

MALTA

**QORTI CIVILI
(SEZZJONI TAL-FAMILJA)**

**ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE**

Seduta tat-30 ta' Novembru, 2005

Citazzjoni Numru. 245/2004

A

vs

B

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici datata 21 ta' Lulju 2004 a fol. 1 tal-process fejn gie premiss:-

Illi l-kontendenti zzewgu fit-18 ta' Novembru 1998 (*vide* Dokument "A");

Illi z-zwieg tal-kontendenti tkisser b'mod irrimedjabbli fl-ewwel snin tieghu tant li sseparaw permezz ta' kuntratt ta' separazzjoni fl-atti tan-Nutar Dr. Sandro Schembri Adami datat 10 t'Ottubru 2002;

Illi minn dan iz-zwieg ma twieldux tfal;

Illi dan iz-zwieg huwa vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga u fuq id-drittijiet u dmirijiet essenjali taghha jew b'anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghall-konvenuta li taqdi l-obbligazzjonijiet essenjali taz-zwieg kif ser jigi ppruvat waqt it-trattazzjoni tal-kawza;

Illi dan iz-zwieg huwa null billi l-kunsens ta' l-attur inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu, jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenjali tal-hajja mizzewga, jew ta' dritt ghall-att taz-zwieg kif ser jigi ppruvat fil-kors tal-kawza;

Illi ghalhekk iz-zwieg bejn l-imsemmija partijiet huwa null u bla effett *ai termini* ta' l-**artikoli 19 (1) (d) u (f) ta' l-Att taz-Zwieg ta' l-1975** b'tortijiet imputabbli lill-konvenuta;

Illi l-istess attur talab lil din il-Qorti sabiex ghar-ragunijiet premessi:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi li z-zwieg bejn il-kontendenti celebrat fit-18 ta' Novembru 1998 huwa null u bla effett *ai termini* ta' l-**artikoli 19 (1) (d) u (f) ta' l-Att taz-Zwieg ta' l-1975**.

Bl-ispejjez kontra l-konvenuta li hija minn issa ngunta ghas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni attrici a fol. 3 tal-process;

Rat il-lista ta' xhieda u d-dokumenti esebiti a fol. 4 sa 6 tal-process;

Rat id-digriet ghall-affidavits moghti lill-partijiet fis-17 t'Awissu 2004 fejn il-Qorti pprefiggiet terminu ta' tletin (30) gurnata lill-attur sabiex jipprezenta x-xhieda kollha tieghu producibbli bil-procedura ta' l-affidavits bin-notifika lill-kontro-parti jew lid-difensur taghha, li jkollha wkoll l-istess terminu sabiex hija wkoll tipprezenta l-affidavits taghha.

Rat in-nota ta' l-attur **A** datata 3 ta' Settembru 2004 li permezz taghha pprezenta l-affidavit tieghu.

Rat il-verbal tas-seduta tas-26 ta' Jannar 2005 fejn wara li l-Qorti giet infurmata li l-konvenuta giet notifikata f'indirizz hazin, Dr. Kris Busietta ghall-attur iddikjara li ma joggezzjonax li xorta l-istess konvenuta tigi awtorizzata tipprezenta nota ta' l-eccezzjonijiet. Il-konvenuta tat ruhha b'notifikata bic-citazzjoni attrici u bl-avviz tas-smiegh tal-kawza u nghatat terminu ta' ghoxrin gurnata sabiex tipprezenta l-eccezzjonijiet taghha. Dr. Busietta mpenja ruhu li jghaddi kopja tac-citazzjoni u ta' l-affidavits attrici lid-difensur tal-konvenuta. Il-Qorti nnominat lil Dr. Josette Demicoli bhala Assistent Gudizzjarju biex tiffissa seduta kull parti ghall-konkluzjoni tal-provi.

Rat in-nota ta' l-eccezzjonijiet tal-konvenuta tas-26 ta' Jannar 2005 a fol. 19 tal-process fejn gie eccepit:-

1. Illi l-eccipjenti taqbel mat-talba attrici sabiex din il-Qorti tiddikjara z-zwieg bejn il-kontendenti null u bla effett u dana a bazi tal-fatt illi l-kunsens ta' l-attur inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu, jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga.
2. Illi l-konvenuta qed tirrimetti ruhha ghall-gudizzju ta' din il-Qorti f'dak li jirrigwarda l-applikazzjoni tal-ligi ghal dawn il-fatti.
3. Salv eccezzjonijiet ohra.

Rat id-dikjarazzjoni u l-lista tax-xhieda tal-konvenuta a fol. 20 u 21 tal-process.

Rat il-verbali rat in-nota tal-konvenuta **B** datata 8 t'April 2005 li permezz taghha esebiet l-affidavit taghha, ta' kugintha **Marie Louise Demanuele**, u t'ommha **Mary Pace**.

Kopja Informali ta' Sentenza

Rat in-nota konguntiva tal-partijiet datata 25 ta' Mejju 2005 li permezz taghha nformaw lill-Qorti li ma fadlilhomx aktar provi u li l-kawza tista' tithalla ghas-sentenza.

Rat il-verbal tat-22 ta' Gunju 2005 fejn il-Qorti ordnat lill-partijiet jesebixxu kopja formali ta-certifikat taz-zwieg, u l-kawza giet differita ghas-sentenza ghat-30 ta' Novembru 2005.

Rat in-nota sussegwenti ta' l-attur datata 30 ta' Gunju 2005 li permezz taghha pprezenta c-certifikat taz-zwieg kif rikjest.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET.

(i) PRINCIPJI LEGALI.

Illi l-attur ibbaza l-azzjoni tieghu fuq premissi li huma kkontemplati fl-**artikolu 19 (1) (d) u (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta** u cjoe` **I-Att dwar iz-Zwieg**.

Illi l-attur jissottometti illi z-zwieg bejnu u bejn il-konvenuta ghandu jigi dikjarat null *inter alia* a bazi ta' l-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255** li jghid:-

“jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha, jew b'anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.”

Illi dwar dan is-sub-artikolu din il-Qorti kif presjeduta diga' kellha okkazzjoni tezaminah, u ghalhekk taghmel referenza ghas-sentenza “**Joseph Borg vs Maria Nicolina Cutajar gja` Borg**” (Cit. Nru. 1564/97/RCP – deciza fil-21 ta' Ottubru 1999) u ghall-principji hemm enuncjati.

Illi fis-sentenza “**Kevin Spiteri vs Avukat Dr. Renzo Porsella-Flores et noe**” (Cit. Nru. 2443/97/RCP – deciza 18 ta' Jannar 2000) il-Qorti ghamlet referenza ghall-espozizzjoni ta' **Viladrich**:

“Thus, there is grave lack of discretion of judgement when it is proven that a contracting party lacks intellectual and volitional maturity necessary to discern, in view of binding oneself in an irrevocable manner, the essential rights and duties of marriage, which are the object of mutual surrender and acceptance. The discretion of judgement refers to that degree of maturity of comprehension and of will of the contracting parties which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offspring” (Viladrich, P.J., “Matrimonial Consent in Code of Canon Law Annotated.” (Montreal, 1993), p. 686).

Illi kwantu ghall-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Dawn huma *“the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics” (Viladrich, P.J., op.cit., p. 687).*

Illi wkoll fis-sentenza “**Alexandra sive Sandra Farrugia vs Raymond Farrugia**” (P.A. (VGD) 10 ta' Settembru 1997) inghad wkoll li:-

*“Kwantu ghad-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju – **artikolu 19 (1) (d)** – biex ikun hemm nuqqas serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju jrid ikun hemm inkapacita' psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, jew li jiddeciedi liberalment, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (“**Isabelle Zarb vs Stephen Attard**” – P.A. 21 ta' Novembru 1995). Mhix ghalhekk kwistjoni ta' nkompatibbiltà ta' karattru, jew ta' decizjoni jew decizionijiet zbaljati. Il-paragrafu (d) ikompli jtkellem dwar “anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.” Il-Qorti tosserva li l-ligi taghna tirrikjedi mhux biss anomalija psikologika tkun wahda serja, izda li tkun taghmilha mpossibbli mhux sempliciment difficili, li wiehed jaqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg ossia jassumihom.”*

Illi ghalhekk b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju l-legislatur ma riedx ifisser semplicement kwalsiasi stat ta' mmaturita` li parti jew ohra fiz-zwieg tista' tkun fiha fil-mument li jinghata l-kunsens reciproku (“**Nicholas Agius vs Rita Agius gja' Caruana**” – P.A. (VDG) tal-25 ta' Mejju 1995).

Illi li kieku l-legislatur irrikjeda maturita` shiha u perfetta, ftit jew a dirittura ebda zwieg ma kien ikun validu. In-nuqqas ta' *discretio judicii* hu kuncett guridiku ntrinsikament marbut mal-kapacita` ta' parti jew ohra fiz-zwieg li taghti l-kunsens liberu u xjenti taghha ghar-rabta taz-zwieg. Kif jispjega l-gurista **Colagiovanni** meta sostna li:-

“Il matrimonio, in quanto patto ossia “foedus” richiede una capacita` intellettuale e volitiva al di sopra di ogni altro contratto che e` per lo meno rescindibile, in casi determinati dalla legge, richiede quindi una integrita` di mente e di liberta`, dato che si tratta di assumersi

una "servitus" per tutta la vita" (Forum, 1990, Vol. 1 part I, p. 72).

Illi pero`, kif gja' nghad, b'immaturita` jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju d-dottrina u l-gurisprudenza *"non si riferiscono ad una piena e terminale maturita`, non esigono nei nubenti una coscienza perfetta ed esaustiva di cio` che comporta il matrimonio, non richiedono una preveggenza chiara ed assoluta di cio` che puo` compartare la vita coniugale, ne` un perfetto equilibrio volitivo-affettivo, ne` infine una coscienza perfetta delle motivazioni della scelta matrimoniale. Ecco perche` riesce piu` appropriato l' uso del termine discrezione di giudizio, che fa riferimento ad un certo discernimento ma non implica il raggiungimento di una maturita` piena"* (**Pompedda, M.F., "Il Consenso Matrimoniale in Grocholewski" – Pompedda – Zagglia, "Il Matrimonio nel Nuovo Codice di Diritto Canonico"** (Padova, 1984), pagina 46).

Illi kif gie affermat diversi drabi minn din il-Qorti, inkluz fis-sentenza **"Alessandra sive Sandra Mc Monagale qabel Mamo vs Mario Mamo"** (P.A. (VDG) 26 ta' Ottubru 2000) ikun hemm id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fis-sens ta' l-ewwel parti tal-paragrafu (d) imsemmi kemm-il darba jirrizulta li, *"fil-mument ta' l-ghoti tal-kunsens matrimonjali, parti jew ohra tkun priva b'mod sostanzjali, ossia gravi, minn dik il-fakolta` kritiko-estimativa jew kritiko-valutativa dwar l-oggett tal-kunsens taz-zwieg, jew minn dik il-maturita` affettiva li hija presuppost ghal ghazla libera dwar l-imsemmi oggett. Id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju, ghalhekk, ma hux semplicement nuqqas ta' hsieb, nuqqas ta' riflessjoni; anqas ma jfisser li wiehed jaghmel ghazliet jew jiehu decizjonijiet zbaljati – infatti decizjoni jew ghazla zbaljata hi perfettament kompatibbli ma' diskrezzjoni ta' gudizzju"* (ara, **"Emanuel Camilleri vs Carmen Camilleri"**, (P.A., 10 ta' Novembru 1995).

Illi l-istess sentenza tkompli tghid *"li parti fiz-zwieg ma tkunx fehmet sufficjentement, fis-sens li ma tkunx hasbet bizzzejjed jew ma tkunx irriflettiet bizzzejjed fuq il-hajja*

mizzewga jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali tal-hajja mizzewga, ma jammontax necessarjament ghal difett (serju) ta' diskrezzjoni ta' gudizzju (“Selina-Maria Vella Haber vs Joseph Gatt”, P.A., 15 ta' April 1996).”

Illi ghalhekk biex ikun hemm in-nuqqas jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju kif ravvizat fl-**artikolu 19 (1) (d)** irid ikun hemm l-inkapacita` psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku / psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, u li jiddeciedi liberament, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (ara f'dan is-sens, fost ohrajn, “**Jacqueline Cousin vs Bernard Simler**”, P.A., 3 ta' Gunju 1998; “**Roseanne Cassar vs Kenneth Cassar**”, P.A. 19 ta' Ottubru 1998; u “**Carmelo Grima vs Mary Andrews**”, P.A., 2 ta' Novembru 1998).

Illi proprju ghalhekk ukoll il-legislatur jirrikjedi li d-difett ta' diskrezzjoni jrid ikun wiehed serju u l-anomalija psikologika tkun wahda serja.

Illi kif jispjega **Bersini**, id-diskrezzjoni ta' gudizzju tikkonsisti f'zewg elementi distinti izda konkorenti w interdipendenti:-

*“La piena avvertenza e il deliberato consenso ... La piena avvertenza si riferisce alla sfera intellettuale, il deliberato consenso a quella volitiva. In altri termini, la discrezione di giudizio comprende la maturita` di giudizio e la maturita` affettiva ... La maturita` di giudizio comporta una conoscenza critica proporzionata all' atto da compiere, agli obblighi essenziali da assumersi e ai doveri coniugali che ne derivano proiettati nel futuro. La maturita` affettiva comporta generalmente quella adeguata evoluzione degli istinti, degli affetti, dei sentimenti, della emotivita` che se sono turbati o inadeguati intaccano direttamente la volonta` e possono privare della libera scelta interiore. Abbiamo cosi` una mancanza di consenso libero (immaturita` affettiva) e ponderato (immaturita` di giudizio)” (**Bersini, F.**, “**Il Diritto Canonico Matrimoniale.**” (Torino, 1994), p. 97).*

Illi l-istess awtur, imbaghad ikompli jispjega dwar kemm irid ikun serju d-difett ta' diskrezzjoni biex wiehed ikun jista' jghid li hemm id-difett fil-kunsens u l-konsegwenti nullita` taz-zwieg:-

“Se ci si chiede quale grado di discrezione di giudizio possa ritenersi proporzionato al matrimonio, rispondiamo anzitutto che, sia per la conoscenza intellettuale come per la deliberazione volitiva, dovrà essere maggiore di quello richiesto per peccare mortalmente e per stipulare gli altri contratti. Il motivo sta nel fatto che il consenso matrimoniale riguarda obbligazioni che si proiettano nel futuro ed è ordinato all'assunzione di uno stato di vita che incide su tutta l'esistenza con un contratto perpetuo e irrescindibile che comporta una serie di gravi obblighi ad esso inerenti. Per dare un valido consenso, non è sufficiente il grado di ragione col quale speculativamente uno sappia che cosa è il matrimonio; è necessaria la maturità di giudizio capace di ponderare in concreto i doveri e i diritti che uno deve assumersi per tutta la vita. In altri termini, è necessaria la discrezione non tanto per l'atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni che da quell'atto derivano. Una discrezione che impegni per il futuro. Ovviamente si richiede una ponderazione degli impegni sostanziali del matrimonio e non di tutto il suo valore etico, religioso, sociale, giuridico ed economico, altrimenti ben pochi sarebbero in grado di emettere un valido consenso. Ogni volta che i contraenti abbiano raggiunto l'età prescritta dal legislatore per poter contrarre matrimonio, si presume che essi siano in possesso della debita discrezione di giudizio; tale presunzione, tuttavia, ammette prove in contrario. Pertanto, qualora si possa dimostrare, per qualsiasi motivo, la capacità intellettuale e volitiva sopra descritta sia gravemente alterata o addirittura mancante, si dovrà ritenere che il vincolo matrimoniale sia nullo per difetto di discrezione di giudizio” (ibid. pp. 97-98).

Illi hawnekk il-Qorti pero`, tixtieq tippreciza li ghazla libera, kunsens hieles, ghar-rabta taz-zwieg mhux sinonimu mal-kuncett ta' ghazla facli, u dan kif gja' gie ndikat fis-sentenzi fuq kwotati, tant li nghad li:-

“... .. se il soggetto non e` in grado di superare [i] condizionamenti interiori, allora si dira` che la scelta di lui non e` stata libera; lo sara` invece qualora pur pressato da tali impulsi provenienti dal proprio psichismo, da un` affettivita` non sufficientemente matura o anomala, e quindi anche di fronte a conflitti interiori, sara` stato capace di superarli, di dominarli razionalmente, di scegliere con autonomia In ogni caso, i nubenti debbono aver coscienza di assumere vere obbligazioni (e reciprocamente di concedere veri diritti) di creare cioe` col matrimonio un patto che vincola a un comportamento idoneo e adeguato alla specifica societa` coniugale, sia nei riguardi dell` altra parte sia nei riguardi della prole” (**Pompedda, M.F., “Incapacita` di Natura Psicica in Matrimonio Canonico: Fra Tradizione e Rinnovamento.”** (Bologna, 1991), pp. 231, 233).

Illi kwantu ghad-difett fil-kunsens dovut ghall-anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, il-ligi taghna, bhad-dritt kanoniku (**Can. 1095 (3)**) tirrikjedi mhux semplici diffikulta` izda mpossibbilta` li wiehed jaqdi ossia jassumi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Inkapacita` jew impossibbilta` vera f'dan il-kuntest hi ipotizzabbli biss fil-prezenza ta' anomalija psikologika serja li, independentement minn kif wiehed jaghzel li jiddefiniha jew jiklassifikaha fil-kamp tal-psikjatrija jew tal-psikologija, tintakka sostanzjalment il-kapacita` *“di intendere e / o di volere”*. *“L` incapacita` di assumere gli oneri essenziali della vita coniugale”*, kif jghid **Bersini**, *“rende la persona inabile al matrimonio, anche nell` ipotesi che al momento di contrarre le nozze abbia avuto la discrezione di giudizio sufficiente per un valido consenso”* (op. cit., p. 99).

Illi ghal dak li jirrigwarda l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma daww li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabbilmment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.

Illi dawn huma *“the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics”* (**Viladrich, P.J.**, *op. cit.*, p. 687).

Illi ta' l-istess portata huma s-sentenzi **“Anthony Gaffiero vs Juanita Gaffiero nee' Sultana”** (P.A. (VDG) 17 ta' Novembru 2000 u **“Anna Galea vs John Walsh”**, (P.A. (VDG) tat-30 ta' Marzu 1995). Inerenti ghalhekk, f'dawn l-obbligazzjonijiet hemm l-obbligu tal-partijiet li jaghtu lilhom infushom lil xulxin fit-totalita` taghhom sabiex tigi stabbilita bejniethom *“the community of life and love”*.

Illi fl-ahharnett din il-Qorti taghmel riferenza ghal dak li nghad fis-sentenza fl-ismijiet **“Nathalie O'Toole vs Patrick O'Toole”** (P.A. (N.A.) 25 ta' Marzu 2002) fejn intqal li:-

“Il-kunsens moghti fiz-zwieg skond din l-istess giurisprudenza mhuwiex dak il-kunsens simplici rikjest fil-kuntratt in generali ghaliex il-kuntratt taz-zwieg huwa wiehed "sui generis" u ta' ordni pubbliku. Illi ghalhekk il-partijiet f'kuntratt ta' zwieg mhux biss irid ikollhom il-kapacita' li jaghtu dak il-kunsens, izda li l-istess irid jigi moghti bl-aktar mod liberu u xjenti ghal dak kollu li tirrikjedi r-rabta taz-zwieg. Il-kuntratt taz-zwieg ghandu jigi apprezzat mhux biss bl-ghajnejn oggettivi tal-ligi, izda jrid isib is-sinifikat tieghu fir-relazzjonijiet ta' koppja u l-iskop ahhari taz-zwieg, cjoe' li tnejn minn nies jaghtu lilhom nfushom lil xulxin ad esklużjoni ta' kollox u kulhadd. Meta ghalhekk ghal xi raguni jew ohra dak il-kunsens ma jkunx

gie moghti bil-konoxxenza shiha ta' dak li jgib mieghu z-zwieg, allura jinholoq dubju kemm dak il-kuntratt matrimonjali huwa wiehed validu."

Illi kif inghad fis-sentenza "**Al Chahid vs Mary Spiteri**" (P.A. (RCP) 5 ta' Gunju 2002) *inoltre* l-kunsens irid ikun wiehed tali li permezz tieghu l-parti li tesprimih trid tkun konxja ta' l-obbligi, id-dmirijiet u r-responsabbiltajiet li ggib maghha l-hajja mizzewga bhalma huma l-elementi ta' unjoni permanenti, esklussiva u rrevokabli.

Illi dawn il-principji kollha gew kkonfermati f'diversi sentenzi moghtija minn din il-Qorti nkluzi "**Maria Rita Calleja vs Mohamed Ben Mohamed Khemiri**" (P.A. (RCP) 17 ta' Frar 2000); "**Nicolai Balzan vs Simone Cremona**" (P.A. (RCP) 9 ta' Marzu 2000); "**Ousama Sadalah vs Doris Tanti**" (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000); "**Josephine Gabriel vs Dr. Georg Sapiano et nomine**" (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); "**Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro**" (P.A. (RCP) l-1 ta' Frar 2001); "**Mazen Dadouch vs Maria Dadouch xebba Galea**" (P.A. (RCP) 22 ta' Marzu 2002); "**Albert Grech vs Josette Grech**" (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002); "**Marco Tanti vs Catherine Azzopardi**" (P.A. (RCP) 30 ta' Mejju 2002); u "**Giulio Farrugia vs Raquel Anne Farrugia**" (P.A. (RCP) 29 ta' Mejju 2002); "**Suzanne sive Sue Rossi vs Benjamin sive Benny Bugeja**" (P.A. (RCP) 27 ta' Gunju 2002); "**Lorriane Zammit vs Gordon Zammit**" (P.A. (RCP) 27 ta' Gunju 2002); "**Mariella Balzan vs Oswan Murat Kiran**" (P.A. (RCP) 27 ta' Gunju 2002); u "**Ruth Formosa vs Ahmed Enan**" (P.A. (RCP) 27 ta' Gunju 2002) "**John Richards vs Mary Richards nee' Gatt**" (P.A. (RCP) 30 ta' Ottubru 2002); "**Hector Cassola vs Marguerite Cassola**" (P.A. (RCP) 30 ta' Ottubru 2002); "**George Ciantar vs Patricia Ciantar**" (P.A. (RCP) 31 ta' Ottubru 2002); "**Simon Camilleri vs Dr. Leslie Cuschieri et nomine**" (P.A. (RCP) 13 ta' Novembru 2002) fost ohrajn.

Illi kif inghad l-azzjoni attrici qed issir wkoll a bazi ta' l-artikolu 19 (1) (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.

Illi fl-**artikolu 19 (1) (f)** jinghad li z-zwieg ikun null:

“jekk il-kunsens ta’ xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta’ xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg.”

Illi dan is-sub-artikolu wkoll gie diskuss u ezaminat fis-sentenza **“Nicolai Balzan vs Simone Cremona”** minn din il-Qorti kif presjeduta (Cit. Nru. 1019/98/RCP – deciza fid-9 ta’ Marzu 2000) u **“Mark Spiteri vs Susan Margaret Spiteri”** (P.A. (RCP) 27 ta’ Frar 2001) u a skans ta’ ripetizzjoni qed issir referenza ghall-principji hemm enuncjati. Illi *inoltre* fis-sentenza **“Theresa Taguri nee Spiteri vs Avukat Christopher Cilia et noe”** (Cit. Nru. 3130/96/NA – deciza P.A. (NA) fl-10 ta’ Novembru 1999) gie ritenut illi:-

“Fl-interpretazzjoni ta’ dan is-sub-inciz gie ritenut mill-Qorti taghna illi l-eskluzjoni pozittiva ma kellhiex necessarjament tirrizulta biss minn xi haga espressa direttament izda setghet tigi espressa bl-imgieba ta’ xi parti fil-perjodu mmedjatament qabel u wara li jkun inkiseb l-istess kunsens.”

Illi ta’ l-istess portata hija s-sentenza **“Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro”** (P.A. (RCP) l-1 ta’ Frar 2001); **“Joseph Gabriel vs Dr. Georg Sapiano nomine”** (P.A. (RCP) 8 ta’ Novembru 2000); **“Carmen El Shimi gja’ Tanti vs Ibrahim Mohamed Mohamed Ibrahim El Shimi”** (P.A. (NA) 20 ta’ Gunju 2000); **“Mary Rose Abder Rahim vs Esam Abder Rahim”** (P.A. (NA) 31 ta’ Mejju 2000); **“Ousama William Hfez Sadallah vs Doris Dalli”** (P.A. (RCP) 4 ta’ April 2000) u **“Albert Grech vs Josette Grech”** (P.A. (RCP) 30 ta’ April 2002 Cit. Nru. 793/01/RCP) u diversi sentenzi li kkonfermaw l-istess principji u ghalhekk issir riferenza ghall-istess.

Illi l-**artikolu 19 (1) (f)** tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta’ Malta jikkonsidra kemm is-simulazzjoni totali (*colorem habens*,

substantiam vero nullam) kif ukoll dak parzjali (*colorem habens, substantiam vero alteram*) tal-kunsens.

Illi rigward it-tifsira tal-frasi “*eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu*”, jew kif maghruf ukoll bhala simulazzjoni totali, l-Qorti fil-kawza “**Bonnici vs Bonnici**” (P.A. 30 ta' Lulju 1982) qalet illi biex ikun hemm simulazzjoni totali jrid jigi ppruvat il-*'finis operis'* taz-zwieg gie effettivament eskluż mill-vera rieda ta' parti jew oħra, ghalkemm formalment tkun sehhet ic-celebrazzjoni taz-zwieg.

Illi fis-sentenza “**Cali vs Dr. Albert S. Grech nomine**” (P.A. 22 ta' Gunju 1988) il-Qorti qalet illi jekk tmur għaccerimonja tat-tieg u nternament tissostitwixxi l-ideat tieghek fuq x'inhu zwieg jew inkella xort'oħra teskludi l-veru kuncett taz-zwieg, hi forma ta' simulazzjoni totali. Fid-decizjoni “**Galea vs Walsh**” (P.A. 30 ta' Marzu 1995) il-Qorti spjegat simulazzjoni bhala “*meta l-atti, gesti jew kliem esterni ma jikkorrispondux għall-kunsens intern li jkun ingħata*”. Illi fis-sentenza “**Muscat vs Borg Grech**” (P.A. - 14 ta' Awissu 1995) il-Qorti spjegat il-kuncett ta' simulazzjoni b'dawn il-kliem:-

“Għalhekk min esternament ikun wera li qed jagħti l-kunsens matrimonjali izda jkun internament u b'att pozittiv tal-volonta' tieghu qed jichad il-kunsens għal dak iz-zwieg ikun qed jissimula l-kunsens tieghu.”

Illi kif gie nsenjat fid-decizjoni fi-ismijiet “**Francesco Teuma vs Luigi Camilleri et**”, (K. 1 ta' Ottubru 1884 - Vol. X, p. 912) :-

“a poter dedursi la invalidita dell'atto e' necessario che risulti chiaro, che cio' che si contrattava non era la yenta, ma una simulazione, cioe' fictio seu ostensio falsi pro vero.”

Illi fil-kawza “**Anthony Gallo vs Dr. Anthony Cutajar et nomine**” (P.A. (RCP) 28 ta' Mejju 2002) ingħad li “*meta wiehed jitkellem dwar l-eskluzjoni taz-zwieg jew wiehed mill-elementi essenzjali tieghu, wiehed irid jifli jekk il-kontendenti jew wiehed minnhom, allavolja hu kapaci*

jaghti l-kunsens validu taz-zwieg, pero' bl-att tieghu qabel u fil-hajja mizzewga, jew bl-ommissjoni tieghu, eskluda a priori certu obbligi essenzjali tal-hajja mizzewga, cjoé' ssimula lkunsens tieghu totalment fejn eskluda a priori z-zwieg, jew inkella fejn filwaqt il-kunsens hu jew hi eskludew xi wahda jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, u cjoé' saret simulazzjoni parzjali."

Illi fil-fatt din il-Qorti taqbel ma' l-istess definizzjoni u fil-fatt fis-sentenza "**Al Chahid vs Mary Spiteri**" (P.A. (RCP) 5 ta' Gunju 2002 inghad li "*wiehed jinnota li taht l-**artikolu 19 (1) (f)** trid issir distinzjoni cara bejn zwieg li jfalli minhabba cirkostanzi li jirrizultaw waqt iz-zwieg, u zwieg li jfalli ghax wiehed mill-partijiet minn qabel ma ta l-kunsens tieghu kien gja' mentalment dispot li ma jottemprax ruhu ma' xi wahda jew aktar mill-obbligi matrimonjali. Fl-ewwel ipotesi hemm ir-ragunijiet li jaghtu lok ghas-separazzjoni u fit-tieni ipotesi hemm l-estremi ta' l-annullament taz-zwieg."*

Illi fil-fatt ghal dak li jolqot il-kuncett ta' "*l-eskluzjoni pozittiva ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga*", u cjoé' simulazzjoni parzjali, il-Prim' Awla tal-Qorti Civili fil-kawza "**Abdel Wahed vs Dr. Yana Micallef Stafrace et**" (P.A. (NA) 14 ta' Lulju 1994) elenkat l-element essenzjali taz-zwieg bhala li jikkonsistu fil-"*komunjoni tal-hajja konjugali, l-indissolubblita' tar-rabta taz-zwieg, id-dritt ghall-fedelta' u d-dritt ghall-prokreazzjoni ta' l-ulied*". L-istess elementi gew ikkonfermati wkoll fil-kawza "**Aquilina vs Aquilina**" (P.A. (NA) 30 ta' Jannar 1991) u fis-sentenza "**Grech vs Grech**" (P.A. (NA) 9 ta' Ottubru 1990). Dawn huma wkoll l-elementi fil-ligi kanonika.

Illi l-komunjoni tal-hajja konjugali u l-'*consortium vitae*' tikkomprendi zewg elementi u cjoé' l-imhabba konjugali u r-responsabbilta' tal-familja. Kif qalet din il-Qorti fid-decizjoni "**Magri vs Magri**" (14 ta' Lulju 1994):-

*"Jekk din il-*consortium vitae*' hija nieqsa, l-oggett innifsu tal-kunsens taz-zwieg huwa wkoll nieqes. Din il-*

'consortium vitae' tikkomprendi zewg elementi li huma l-imhabba konjugali u r-responsabbilta' tal-familja."

Illi fil-fatt l-element ta' l-indissolubbilta` taz-zwieg jehtieg li l-kunsens ikun ibbazat fuq rabta dejjiema bejn ragel u mara wahda, mibnija fuq il-fedelta' u formazzjoni tal-familja. Il-Ligi Maltija tippresupponi *'iuris tantum'* dan l-element ta' ndissolubbilta' fiz-zwieg.

Illi fil-fatt, **J. Edwards Hudson** (pg. 164-165), jispjega car li *"indissolubility can be excluded from consent in two different ways: either because the spouse, knowing the true nature of marriage, nevertheless contract with the understanding that he will have the option of dissolving the bond and recovering his former free status, or because the spouse formulates his own doctrine on marriage, from which the idea of indissolubility is absent and to which he adheres totally with both intelligence and will power."*

Illi wkoll, **D.J. Burns**, fil-kummentarju tieghu ("**Matrimonial Indissolubility: Contrary Conditions. A Historical Synopsis and Commentary**". pg.151) jghid li *"it is not necessary that this intention (i.e. li teskludi l-indossolubbilta') was formulated as an express agreement, it can be inferred either from an explicit declaration of one or both parties, or consequent on certain words or actions implying that effect, or as a result of the narration of the circumstances of the contract"*.

(ii) APPREZZAMENT TAL-PROVI.

Illi mill-provi prodotti jirrizulta li l-kontendenti zzewgu fit-18 ta' Novembru 1998, u sa l-10 ta' Ottubru 2002 kienu gja' sseparaw legalment permezz ta' kuntratt pubbliku fl-atti tan-Nutar Sandro Schembri Adami. Illi dan is-suppost zwieg kien wiehed civili, u sehk bejn l-attur ta' Nazzjonalita' Marokkina u jhaddan twemmin Musulman u l-konvenuta li hija Maltija u ghandha twemmin kattoliku. Jidher car li taht l-aspetti kollha tax-xhieda prodotta mill-partijiet ic-cirkostanzi li wasslu ghal dan iz-zwieg ma kienu xejn normali.

Illi fl-ewwel lok jidher car li l-attur mill-ewwel insista mal-konvenuta sabiex jizzewgu. Fil-fatt jghid li dan ghamlu ghaliex ried it-tfal, ghalkemm dan iz-zwieg ma sarx skond ir-religjon tieghu. Iz-zwieg bejn il-kontendent fil-fatt sar veru f'termini stretti ghaliex il-partijiet iltaqghu fil-bidu tas-sena 1998 u f'Novembru 1998 kienu gja' mizzewga civilment. Stramba hija wkoll il-fatt li jidher li minkejja din ix-xewqa kbira ta' l-attur ghall-ulied il-partijiet ma kienu qatt iddiskutew f'liema religjon kienu ser irabbu t-fal taghhom. Jidher car li jekk il-partijiet iddiskutew dan il-fatt, dan ghamluh biss wara z-zwieg.

Illi min-naha l-ohra ma hemm l-ebda dubju li l-konvenuta zzewget lill-attur sabiex minghaliha tahrab mis-sikkatura tal-membri tal-familja taghha, u anke sabiex tisfida lill-istess genituri taghha li jidher li kienu kontra din l-unjoni tal-konvenuta ma' l-attur. Fil-fatt dawn opponew ghal diversi ragunijiet inkluzi d-differenza fl-eta' tal-partijiet, l-ghagglja li hakmet lill-kontendenti biex jidhlu ghall-pass taz-zwieg bic- civil, kif ukoll minhabba d-differenza fin-nazzjonalita' fir-religjon li jhaddnu.

Illi minkejja dan il-partijiet izzewgu u din il-Qorti thoss li hadd minnhom kkommetta ruhu ghall-hajja mizzewga jew accetta l-elementi essenzjali taz-zwieg bhal imhabba, fedelta', unjoni ta' hsieb bejn ragel u mara, prokreazzjoni ta' ulied u permanenza ta' l-istess unjoni, inkluz li wiehed jirrispetta u jghix bhala familja mas-sieheb jew siehba. Fil-fatt jidher li l-attur ried dan iz-zwieg ghaliex tali status kien ser iservih, ghalkemm jghid li ried it-tfal mill-konvenuta. Pero' certament wiehed ma jidholx ghaz-zwieg biss ghaliex irid li jkollu t-fal. Ma hemm l-ebda dubju li dan l-impenn jimporta wkoll obligazzjonijiet kontinwi lejn il-parti l-ohra. Jidher li l-attur ma kienx lest li jaghmel dan tant li filwaqt li baqa' jahdem sabiex imantni lil ommu barra minn Malta, lanqas biss ried imantni lill-konvenuta. F'dan is-sens il-Qorti thoss li l-kunsens tieghu kien simulat a bazi ta' **l-artikolu 19 (1) (f)**.

Illi l-istess jista' jinghad ghall-konvenuta li mill-ewwel eskcludiet l-ulied mir-relazzjoni taghha ma' l-attur u

zzewget biss sabiex tahrab mill-familja taghha, kif ukoll sabiex tisfida din is-sikkatura zejda mpunjata fuqha. Appart minn hekk jidher car li hija qatt ma accettat li tassumi l-obbligazzjonijiet ta' mara mizzewga, u fil-fatt illum hija tammetti li ghandha relazzjoni ma' mara ohra, liema relazzjoni kienet gja' bdiet meta kienet ghadha tghix ma' l-attur. Ghalhekk il-kunsens tal-konvenuta wkoll kien wiehed vizzjat a bazi ta' l-**artikolu 19 (1) (f) tal-Kap 255**.

III. KONKLUZJONI.

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi**, billi filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet tal-konvenuta biss inkwantu l-istess huma b'xi mod inkompatibbli ma' dak fuq deciz, **tilqa' t-talba attrici biss fis-sens hawn deciz**, b'dan illi:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi li z-zwieg civili bejn il-kontendenti celebrat fit-18 ta' Novembru 1998 huwa null u bla effett *ai termini* ta' l-**artikoli 19 (1) (f) ta' l-Att taz-Zwieg ta' l-1975, Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta stante** li l-kunsens ta' kull parti kien hekk vizzjat.

Bl-ispejjez jinqasmu bin-nofs bejn il-partijiet.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----